

**ТАВРІЙСКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ



ЗБІРНИК

**НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ТАВРІЙСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
АГРОТЕХНОЛОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

(ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ)

№1-2 (33-34)

Мелітополь, 2017

**TAVRIA STATE
AGROTECHNOLOGICAL UNIVERSITY
Faculty «Economic and Business»**

**Scientific papers
OF TAVRIA STATE
AGROTECHNOLOGICAL UNIVERSITY
(ECONOMIC SCIENCES)**

№ 1-2 (33-34)

Melitopol, 2017

ISSN 2519-884X



32



9 772519 884006

Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)

№ 1 (33), 2017

ЗМІСТ

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Узун В.В.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ КРАЇН АСЕАН 9

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Божко М.В.
ОКРЕМІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЗМІНІ ВАЛОВИХ ЗБОРІВ ТА
УРОЖАЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР 17

Гудзинський О. Д., Судомир С. М.
РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ
СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 25

Гурбік Ю.Ю.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ 32

Збарський В.К., Єременко Д.В.
ФОРМУВАННЯ ПРИВАТНОГО УКЛАДУ В
АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ 39

Іванченко А.В.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ 47

Кальченко С.В., Кукіна Н.В.
СЕЛЯНСЬКІ ГОСПОДАРСТВА ЯК СУБ'ЄКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ 55

Шевчук О.Ю.
КОМПЛЕКСНИЙ АУДИТ ІНСТРУМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ
ПІДПРИЄМСТВА 61

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ (ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

Андрєєва Л.О., Лисак О.І.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ 69

Васильченко О.О., Попова Т.В.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ КОМЕРЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 80

Нестеренко С.А., Колос З.В.
КОНКУРЕНТОСТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК АТРИБУТ ЙОГО
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ 90

Засновник

Таврійський державний агротехнологічний університет
Факультет економіки та бізнесу

УДК 631.1(06)

Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред.
Л.В. Синяєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська
типографія «Люкс», 2017. - № 1-2 (33-34). – 405 с.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії (науковий редактор):
Синяєва Л.В. – д.е.н., професор кафедри обліку і
оподаткування

Члени редакційної колегії:

Кропивко М.Ф. – д.е.н., професор, академік НААН, член
наглядової ради Таврійського державного агротехнологічного
університету
Боравські П. – д.е.н., професор (Вармінсько-Мазурський
університет, Ольштин, Польща)
Лебеза Д.Г. – д.е.н., завідувач кафедри маркетингу
Яворська Т.І. – д.е.н., професор, завідувач кафедри
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Нестеренко С.А. – д.е.н., професор, завідувач кафедри
менеджменту
Трусова Н.В. – д.е.н., завідувач кафедри обліку і
оподаткування
Кальченко С.В. – д.е.н., доцент кафедри економіки
Лобанов М.І. – к.е.н., професор кафедри маркетингу
Карман С.В. – к.е.н., доцент, декан факультету економіки та
бізнесу
Яцук О.О. – к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Косторной С.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування
Демченко І.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Відповідальні за випуск збірника:

Карман С.В. – к.е.н., доцент, декан факультету економіки та
бізнесу
Кальченко С.В. – д.е.н., доцент кафедри економіки
Косторной С.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування
Демченко І.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Комп'ютерна верстка: Демченко І.В.

Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету (економічні науки)
включений до Переліку наукових фахових видань України, є
науковим виданням, в якому можуть бути опубліковані
основні результати дисертаційних робіт (наказ МОН №1328
від 21.12.2015 р.).

Друкується за рішенням Вченої ради
Таврійського державного агротехнологічного університету
(протокол №13 від 27.06.2017 р.).

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ №14207-3178Р від 30.05.2008 р.

ISSN 2519-884X

Матеріали друкуються мовами оригіналів – українською,
російською та англійською.
Погляди редколегії не завжди збігаються з позицією авторів.

Адреса редакційно-видавничого відділу:

Таврійський державний агротехнологічний університет
Навчальний корпус №2, кабінет 2.206
пр-т Б. Хмельницького, 18,
м. Мелітополь, Запорізька обл.
72312, Україна
тел./факс. (0619) 42-12-47
e-mail: ivanvd@ukr.net, ludsln2017@ukr.net

Підписано до друку 29.06.2017 р.
Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Ум.-друк. арк. 32
Тираж 150.

Мелітопольська типографія «Люкс»
ПП Верескун В.М. св. ДК № 1125
72312, м. Мелітополь, вул. Грушевського, 10
тел. (06192) 444511

Надруковано з готового оригінал-макету у Мелітопольській
типографії «Люкс»

Свиноус І.В., Гура А.М. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОНСУЛЬТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	97
---	----

Тебенко В.М., Завадських Г.М. ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ	105
---	-----

Яворська Т.І. НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	113
---	-----

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Арестенко Т.В., Арестенко В.В. СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ	120
---	-----

Yeremenko D. DIRECTIONS OF INCREASING OF SMALL FARMS COMPETITIVENESS	128
--	-----

Кальченко С.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ОВОЧІВНИЦТВА.....	135
--	-----

Нестеренко С.А. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	142
---	-----

Ступень Р.М. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	149
---	-----

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Бочарова Н.О., Редько Л.І. МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ЯК БАЗИС УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ Й КОМУНІКАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	158
---	-----

Греськів О.Б. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	164
---	-----

Іванько А.В., Македон Г.В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ ...	172
--	-----

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Васильчак С.В., Жидяк О.Р., Дубіна М.П. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	180
--	-----

Галаченко О.О. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ САНАТОРНО- КУРОРТНИХ ПОСЛУГ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ.....	188
---	-----

Захарова Н.Ю., Рубцова Н.М. ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	194
--	-----

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ (ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

Глляшенко К.В. ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	202
--	-----

Засновник
Таврійський державний агротехнологічний університет
Факультет економіки та бізнесу

УДК 631.1(06)
Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред.
Л.В. Сняєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська
типографія «Люкс», 2017. - № 1-2 (33-34). – 405 с.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії (науковий редактор):
Сняєва Л.В. – д.е.н., професор кафедри обліку і
оподаткування

Члени редакційної колегії:

Кропивко М.Ф. – д.е.н., професор, академік НААН, член
наглядової ради Таврійського державного агротехнологічного
університету
Боравскі П. – д.е.н., професор (Вармінсько-Мазурський
університет, Ольштин, Польща)
Легеза Д.Г. – д.е.н., завідувач кафедри маркетингу
Яворська Т.І. – д.е.н., професор, завідувач кафедри
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Нестеренко С.А. – д.е.н., професор, завідувач кафедри
менеджменту
Трусова Н.В. – д.е.н., завідувач кафедри обліку і
оподаткування
Кальченко С.В. – д.е.н., доцент кафедри економіки
Лобанов М.І. – к.е.н., професор кафедри маркетингу
Карман С.В. – к.е.н., доцент, декан факультету економіки та
бізнесу
Яцук О.О. – к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Косторной С.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування
Демченко І.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Відповідальні за випуск збірника:

Карман С.В. – к.е.н., доцент, декан факультету економіки та
бізнесу
Кальченко С.В. – д.е.н., доцент кафедри економіки
Косторной С.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування
Демченко І.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Комп'ютерна верстка: Демченко І.В.

Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету (економічні науки)
включений до Переліку наукових фахових видань України, є
науковим виданням, в якому можуть бути опубліковані
основні результати дисертаційних робіт (наказ МОН №1328
від 21.12.2015 р.).

Друкується за рішенням Вченої ради
Таврійського державного агротехнологічного університету
(протокол №13 від 27.06.2017 р.).

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ №14207-3178Р від 30.05.2008 р.

ISSN 2519-884X

Матеріали друкуються мовами оригіналів – українською,
російською та англійською.
Погляди редколегії не завжди збігаються з позицією авторів.

Адреса редакційно-видавничого відділу:

Таврійський державний агротехнологічний університет
Навчальний корпус №2, кабінет 2.206
пр-т Б. Хмельницького, 18,
м. Мелітополь, Запорізька обл.
72312, Україна
тел./факс. (0619) 42-12-47
e-mail: ivanvd@ukr.net, ludsinsin2017@ukr.net

Підписано до друку 29.06.2017 р.
Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Ум.-друк. арк. 32.
Тираж 150.

Мелітопольська типографія «Люкс»
ПП Верескун В.М. св. ДК № 1125
72312, м. Мелітополь, вул. Грушевського, 10
тел. (06192) 444511

Надруковано з готового оригінал-макету у Мелітопольській
типографії «Люкс»

© Таврійський державний агротехнологічний університет

Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)

№ 2 (34), 2017

ЗМІСТ

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Почерніна Н.В.
ОЦІНКА ПОРІВНЯЛЬНИХ ПЕРЕВАГ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ У
ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЮ ПРОДУКЦІЄЮ..... 208

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Воронянська О.В.
НЕОБХІДНІСТЬ СКОРОЧЕННЯ ВИТРАТ НА ВИРОЩУВАННЯ
ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР 216

Збарський В.К.; Сременко Д.В.
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ТА ФОРМУВАННЯ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 223

Кальченко С.В., Кукіна Н.В.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
СЕЛЯНСЬКИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ 232

Серських Н.С.
НАПРЯМИ ЗАХИСТУ ЗЕРНОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ 238

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ (ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

Васильченко О.О., Попова Т.В.
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ
СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА 245

Демко В.С., Куліш Т.В., Мітков В.Б.
МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПЛОДІВ ТА ЯГІД
УКРАЇНИ 253

Педченко Г.П., Власюк Ю.О.
СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА
В УКРАЇНІ 260

Свиноус І.В., Гура А.М.
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ
АГРАРНОГО РИНКУ 269

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Грещук Г.І.
РОЛЬ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО МЕХАНІЗМУ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ АГРОСФЕРИ 276

Домашенко С.В.
РЕГІОНАЛЬНА ГЕОІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ТУРИЗМОМ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ 284

Сременко Д.В.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ 291

Колокольчикова І.В.
РОЗВИТОК САДІВНИЦТВА В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ 297

Костякова А.А.
КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА В РОСЛИННИЦТВІ ЗА ЦІЛЬОВИМ ПІДХОДОМ 306

Мельник О.О.
ЕВОЛЮЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ДОБИ КОЗАЧЧИНИ У XVII-XVIII СТ. 314

Цап В.Д.
УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ ТА ПЛАНУВАННЯ ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ 320

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Іванько А.В., Македон Г.В.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ УКРАЇНИ..... 330

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Загорєєва О.Ю.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ ЯК СКЛАДОВОЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ..... 340

Косторной С.В.
ЕЛЕКТРОННЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ: РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ 348

Осипенко С.О., Когут І.А.
АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА РЕФОРМА ЯК ОСНОВА ПОБУДОВИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ 355

Сенік В.М.
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА 365

Сизоненко О.В.
СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ 372

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ (ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

Трачова Д.М.
ПЕРЕОЦІНКА АКТИВІВ, ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ 381

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Кравець О.В., Матковський О.І.
ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА 388

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

Зімонова О.В.
ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ 396

Вимоги до статей, що друкуються у "Збірнику наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)" 402

УДК 332.133:339.3

Тебенко В.М. к.е.н, доцент,
tebenko1973@gmail.com

Завадських Г.М. к.е.н, доцент,
hannaz2208@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Анотація. У статті досліджено проблеми та основні тенденції розвитку роздрібною торгівлі Запорізької області. Наведені ознаки та показники роздрібною торгівлі. Проаналізовано роздрібний товарооборот підприємств області за останні 5 років та визначена його структура. Визначена структура продажу товарів за усіма каналами реалізації, індекси фізичного обсягу роздрібною товарообороту. Визначенні основні дисбаланси розвитку роздрібною торгівлі регіону.

Ключові слова: внутрішній ринок, торгівля, товарооборот, роздрібний товарооборот, індекси, дисбаланси розвитку.

JEL Code Classification: R11, R19

Tebenko V. M.

PhD, Associate Professor, Tavria State Agrotechnological University,
tebenko1973@gmail.com

Zavadskih H. M.

PhD, Associate Professor, Tavria State Agrotechnological University,
hannaz2208@gmail.com

ISSUES AND TRENDS RETAIL IN ZAPOROZHYYE REGION

Abstract. In the formation of the economic potential of the state and ensure effective functioning of the circulation of consumer goods major role allocating of domestic trade. The development of the internal market depends on the saturation of goods and competition between producers, retail chains, which promotes the production of new products, accelerate the exchange of goods and entering foreign markets.

In the rating of Ukraine in regions contribution to the overall retail trade turnover of enterprises on average over the last 5 years Zaporizhzhya region is in 8th place with a specific weight of 4.18% turnover structure The structure of retail trade turnover the largest share (over 93%) is a retail turnover in city settlements.

Retail turnover of companies in the region increased by 9,085.67 mln., Or 69.5%. Including turnover of food products increased by 2.1 times, non-food products by 42.7%. In the total retail trade turnover in 2015. more than half the volume (52.6%) accounted for turnover from sales of non-food products and 47.4% - in the turnover of food increasing trend in the structure of retail trade turnover the share of food characterizes the negative situation of the consumer market. This growth demonstrates the aggravation of the crisis, decline in purchasing power, which is directly linked to the general rate increase (decrease) in economic performance of the country and the region. The structure of retail trade turnover of enterprises during the study period increased the share of food in total from 37.5 to 47.4%, while the proportion of non-food products in the structure decreased from 62.5 to 52.6%.

Thus, in recent years in Ukraine have been positive changes in the development of logistics trade, are introduced advanced trading technology, are retail trade enterprises in terms of culture of customer service meet European standards and national retailers that carry merchandise one brand, adhere to a common business strategy. During the economic crisis drastically changing the ratio sale of food and nonfood products upward first, the structure of both food and non-food products changed towards essentials.

Key words: internal market, trade turnover, retail turnover, indices, imbalances in development.

Постановка проблеми. Роздрібна торгівля – це одна з форм господарсько-торговельної діяльності суб'єктів

господарювання, яку вони здійснюють, та одночасно це форма організації товарного ринку. Вона є невід'ємною складовою

внутрішньої торгівлі.

Роздрібна торгівля задовольняє потреби, що виникають у споживачів, та забезпечує безперервність процесу суспільного відтворення. Сучасний стан роздрібною торгівлі характеризується ускладненням відносин із постачальниками, скороченням обсягу споживання та придбанням більш дешевих товарів унаслідок знецінення грошей і зростання цін на товари та послуги [1, с.35].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням сучасного стану і розвитку роздрібною торгівлі як важливої складової економіки присвячені дослідження багатьох провідних учених, таких як, О.М. Азарян, В.Г. Бодрова, Н.І. Верхоглядова, Н.О. Голошубова, Л.О. Омелянович, А.А. Мазаракі, Л. Г. Саркісян, І.В. Сороки, В. О. Соболева, Р.С. Шостак, О.О. Шубіна, Л.В. Фролової й ін. У роботах науковців висвітлюються проблеми, тенденції та перспективи розвитку роздрібною торгівлі в умовах сьогодення, розглядаються різні методичні підходи до регулювання споживчого ринку. Виходячи з виключного значення роздрібною торгівлі в суспільстві, стає необхідним проведення дослідження цієї галузі на регіональному рівні, виявлення характерних рис і тенденцій розвитку, проведення оцінок та розробки висновків. У сучасних економічних умовах, питання подальшого розвитку споживчого ринку потребують більш детального дослідження.

Формулювання цілей статті. Головною метою статті є висвітлення основних проблем та сучасних тенденцій розвитку роздрібною торгівлі у Запорізькій області.

Виклад основного матеріалу. Під роздрібною торгівлею розуміють підприємницьку діяльність з продажу товарів та послуг на підставі усного або письмового договору купівлі-продажу безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання незалежно від форми розрахунків [2, с.187].

Для роздрібною торгівлі характерні такі

ознаки:

- вона є самостійною, ініціативною діяльністю, здійснюваною на власний ризик юридичними особами та громадянами з метою одержання прибутку;
 - головним змістом торговельної діяльності є продаж товарів, при цьому можуть виконуватися супутні роботи й надаватися різноманітні послуги;
 - товари реалізуються безпосередньо громадянам або іншим кінцевим споживачам для особистого некомерційного використання;
 - товари реалізуються за готівку або іншими, порівняними до неї платіжними засобами (кредитні картки банків, перерахування з рахунків вкладників банків тощо);
 - у роздрібною торгівлі можуть продавати лише товари певного асортименту (продовольчі та непродовольчі товари, горілчані та тютюнові вироби, лікарські засоби та вироби медичного призначення та інші товари). Цей асортимент є вузьким, ніж в оптовій торгівлі, але набагато ширшим, ніж у сфері громадського харчування;
 - для роздрібною торгівлі важливою є наявність торгового місця. Під торговим місцем розуміють відокремлене, спеціально обладнане місце для здійснення роздрібною продажу товарів з обов'язковим дотриманням чинних правил торговельного обслуговування населення та порядку розрахунків із покупцями;
 - роздрібна торгівля обґрунтована і регламентована законодавчими та нормативно-правовими актами.
- Торгівля інформує і доставляє до місць реалізації нові товари, виробництво яких тільки починається, які для споживача є ще невідомими або незвичними. Таким чином, розвиток торгівлі, будучи обумовленим рівнем і темпами розвитку виробництва товарів, у свою чергу, впливає на промисловість, сільське господарство, з одного боку, і на споживання людей, з іншого. Торгівля, як галузь народного господарства, здійснює просування товарів від виробника до споживача і виконує операції, пов'язані з

продовженням процесу виробництва у сфері обігу.

Як одна з галузей народного господарства, торгівля характеризується низкою економічних показників, це: величина товарообороту (роздрібно, оптового); кількість підприємств роздрібною та оптовою мережі; чисельність зайнятих працівників; рівень продуктивності праці; середня заробітна плата; рівень витрат обороту; рівень рентабельності [3, с.22].

До обороту роздрібною торгівлі включено роздрібний товарооборот підприємств (юридичних осіб), які здійснюють діяльність у роздрібній торгівлі, а також визначені обсяги продажу споживчих товарів через торговельну мережу, яка належить фізичним особам-підприємцям, на ринках (на основі даних суцільного одноразового обстеження та адміністративних даних щодо мережі роздрібною торгівлі та ресторанного господарства, що належить фізичним особам-підприємцям).

Роздрібний товарооборот підприємств

(юридичних осіб) визначається як обсяг продажу споживчих товарів населенню через роздрібну торговельну мережу всіма діючими підприємствами, а також промисловими, транспортними та іншими неторговельними підприємствами безпосередньо населенню через касу підприємства. Крім того, до роздрібною товарообороту включається продаж через торговельну мережу установам, організаціям і підприємствам продовольчих товарів для харчування обслуговуваних ними груп населення (у санаторіях, дитячих закладах, лікарнях).

За даними Державного комітету статистики України спостерігається тенденція до постійного зростання товарообороту роздрібною торгівлі. В 2015 році цей показник по Україні склав 487558,1 млрд. грн., що перевищує рівень 2011 року на 137498,9 млрд. грн., рівень попереднього року – на 49224,6 млрд. грн.

Структура продажу товарів за всіма каналами реалізації, оборот роздрібною торгівлі у Запорізькій області наведені на рисунку 1.

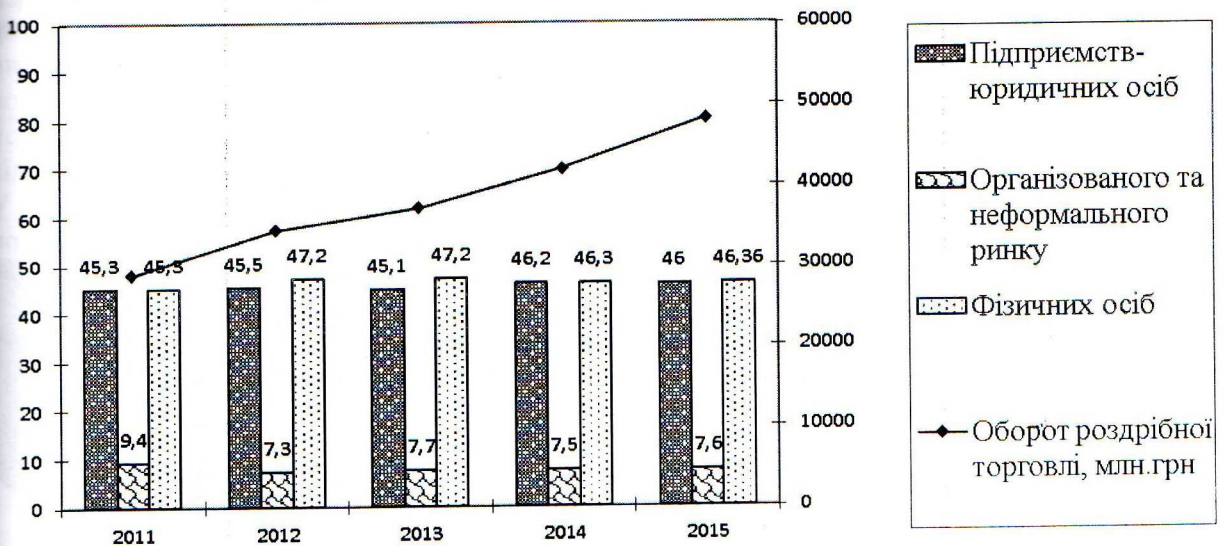


Рис. 1. Структура продажу товарів за всіма каналами реалізації та оборот роздрібною торгівлі у Запорізькій області [4, с.6].

Джерело: розрахунки авторів

Обсяг роздрібною товарообороту підприємств Запорізькій області в 2015 році склав 22161,5 млн. грн., що перевищило рівень 2011 р. на 8783,8 млн. грн., рівень попереднього року на 2485,8

млн. грн. Але, згідно з даними таблиці 1, в останні роки відбувається зменшення індексів фізичного обсягу роздрібною товарообороту у порівняльних цінах, як в цілому по Україні, так і по Запорізькій

області. Обсяг продажу продовольчих та непродовольчих товарів у торговій мережі Запорізькій області за цей період у

порівняних цінах зменшився на 19,8% та на 22,1% і становив 10499,5 млн. грн. та 11662,0 млн. грн. відповідно.

Таблиця 1

Індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту, у порівнянних цінах, %

	2005р.	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015р.
Україна	124,3	110,2	106,2	90,2	80,2
Продовольчих товарів	119	105,8	107,7	96,8	82,4
Непродовольчих товарів	128,0	112,9	105,3	85,9	78,7
Запорізька область	118,8	114,8	106,4	95,6	79
Продовольчих товарів	112,2	107,3	107,2	107,8	80,2
Непродовольчих товарів	122,7	120,1	105,8	86,2	77,9

Джерело: розрахунки авторів

Зменшення обсягу обороту роздрібної торгівлі відбулося по всіх територіях, найбільше скорочення – у Бердянському (на 34,2%), Розівському (на 28,4%), Гуляйпільському (на 27,4%) та Якимівському (на 27,1%) районах.

Абсолютне зниження обороту роздрібної торгівлі у розрахунку на одиницю населення відбулося по всіх територіях та склало у середньому по області 3812,7 грн. Значно скорочено обсяг обороту роздрібної торгівлі у розрахунку

на одиницю населення – у районах Куйбишевському (на 5827,9 грн.) та Якимівському (на 4002,9 грн.), а також у містах Запоріжжя (на 5677,4 грн.) та Мелітополь (на 4191,4 грн.). У рейтингу областей України по внеску до загального роздрібного товарообороту підприємств в середньому за останні 5 років Запорізька область знаходиться на 8 місці з питомою вагою у структурі товарообороту 4,18 % (рис. 2).

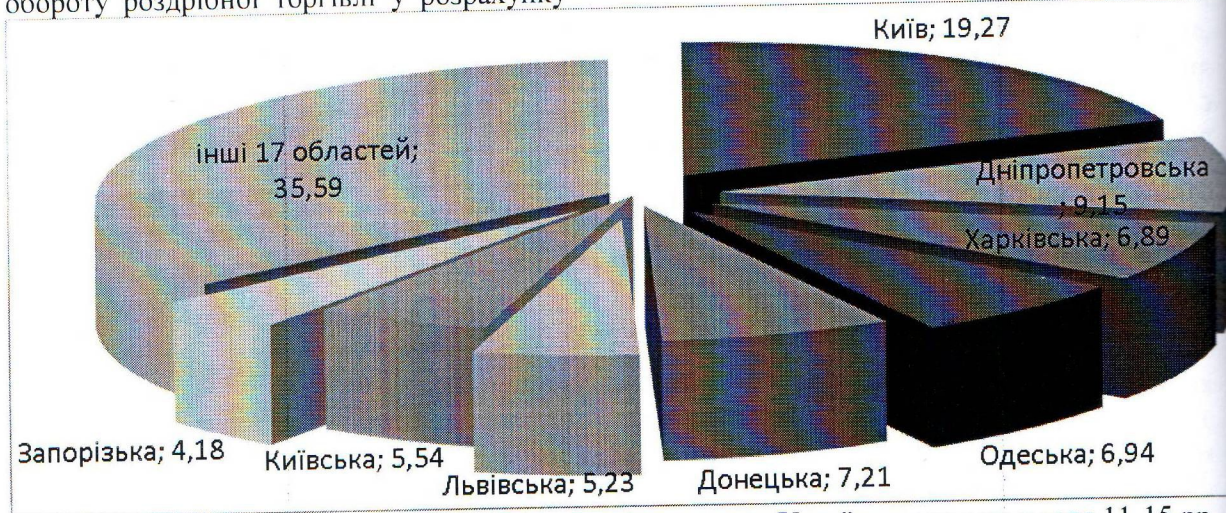


Рис. 2. Структура роздрібного товарообороту підприємств України в середньому за 11-15 рр.
Джерело: розрахунки авторів

У роздрібному товарообороті торговельної мережі обсяги продажу товарів вітчизняного виробництва за 2014 р. склали 13125,6 млн. грн., або 67,8%

загального товарообороту, у тому числі продовольчих – 87,5% і непродовольчих – 50,6%. Частка продажу товарів вітчизняного виробництва в загальному

обсязі товарообороту роздрібною мережі в цілому по області проти 2013 р. збільшилась на 0,5 п.п. У структурі продажу продовольчих товарів через торговельну мережу підприємств частка продажу товарів, вироблених на території

України у 2015 р., становила 85,2%, частка вітчизняних непродовольчих товарів склала 39,3% від загального обсягу їх продажу [5].

Структуру роздрібного товарообороту підприємств області наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Роздрібний товарооборот підприємств у міських поселеннях та сільській місцевості

	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Загальний обсяг роздрібного товарообороту торгової мережі, млн.грн.	13377,66	15994,88	17079,82	19675,73	22161,51
у т.ч. у міських поселеннях	12564,24	15095,18	16068,53	18625,06	21043,78
сільській місцевості	813,42	899,69	1011,29	1050,67	1117,74
Питома вага, %					
у т.ч. у міських поселеннях	93,92	94,38	94,08	94,66	94,96
сільській місцевості	6,08	5,62	5,92	5,34	5,04

Джерело: розрахунки авторів

Згідно з даними таблиці можна відмітити, що за досліджуваний період спостерігається тенденція до постійного зростання товарообороту роздрібною торгівлі підприємств. У структурі роздрібного товарообороту найбільша питома вага (більше 93%) належить роздрібному товарообороту у міських поселеннях. Питома вага товарообороту в сільській місцевості зменшилася з 6 до 5%. У розрахунку на 1 особу у містах роздрібний товарооборот збільшився на 6406,6 грн., у сільській місцевості – на

819,2 грн. у порівнянні з показниками 2011 року.

Обсяг роздрібного товарообороту підприємств області збільшився на 9085,67 млн. грн., або на 69,5%. У тому числі товарооборот продовольчих товарів збільшився в 2,1 рази, непродовольчих товарів – на 42,7%. У загальному обороті роздрібною торгівлі у 2015 р. більше половини обсягів (52,6%) припадало на товарооборот від продажу непродовольчих товарів і 47,4% – на товарооборот продовольчих товарів (рис. 3).

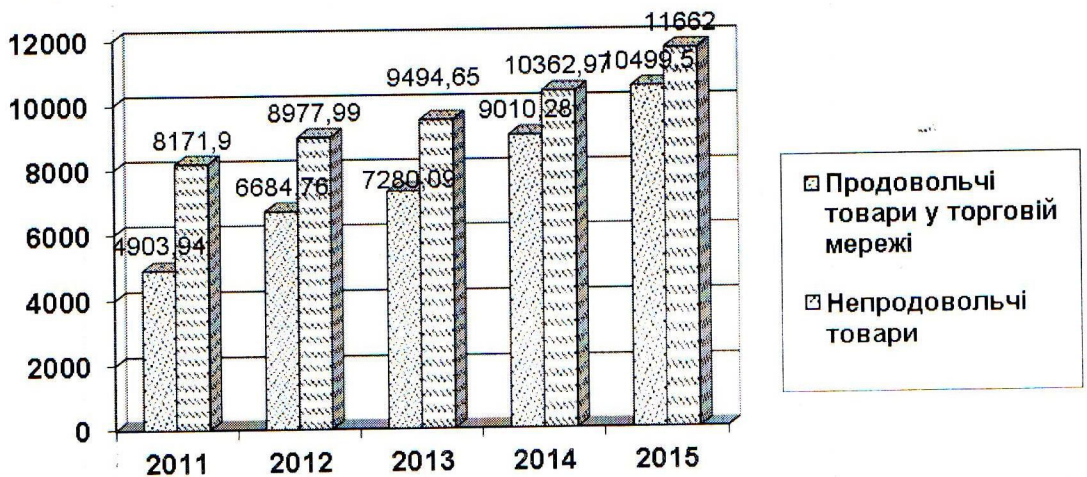


Рис. 3. Динаміка роздрібною торгівлі продовольчими та непродовольчими товарами в Запорізькій області [6], млн. грн.

Джерело: розрахунки авторів

Тенденція зростання питомої ваги продовольчих товарів у структурі роздрібного товарообороту характеризує негативний стан споживчого ринку (рис. 4). Це свідчить про загострення кризових явищ, зниження купівельної спроможності населення, яка безпосередньо пов'язана з загальними темпами зростання (зниження)

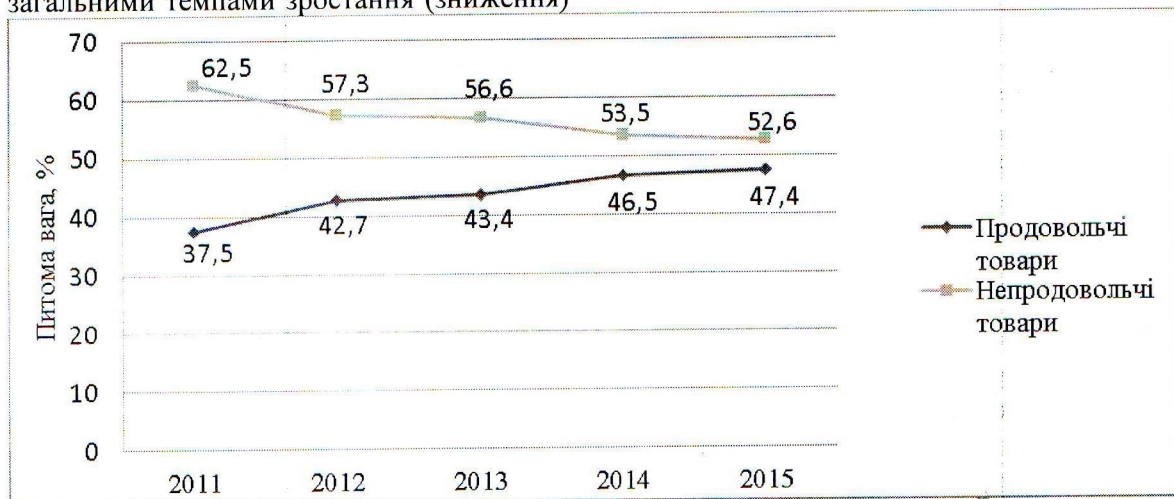


Рис. 4. Структура роздрібного товарообороту підприємств в області
Джерело: розрахунки авторів

У задоволенні потреб населення у споживчих товарах значне місце належить ринкам. На 1 січня 2016 р. в області діяло 66 суб'єктів господарювання (юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців), у яких на балансі налічувалось 85 ринків. Частка ринків, які належать фізичним особам-підприємцям, скоротилась на 0,5%. Проти 1 січня 2015 р. кількість ринків зменшилась на 3,4%. Основна частка, а саме 68 ринків, належить юридичним особам, 17 – підприємцям-фізичним особам (на 1 січня 2015 р. – 70 та 18 одиниць відповідно).

На початок 2016 р. в області діяв 71 ринок, що займався продажем сільгосппродуктів і продовольчих товарів, у тому числі 60 – універсальних, 5 – продовольчих та 6 ринків, які торгують лише сільськогосподарськими продуктами. Крім того, на території області діяли ринки

економічних показників країни і регіону.

У структурі роздрібного товарообороту підприємств за досліджуваний період з 37,5 до 47,4% зросла питома вага продовольчих товарів у загальному обсязі, у той же час питома вага непродовольчих товарів зменшилась з 62,5 до 52,6 %.

за спеціалізацією: з продажу запчастин та квіткові – по 4 одиниці, речові – 3, автомобільні – 2 та інші непродовольчі – 1 (табл.3).

За місцем знаходження найбільша кількість ринків розташована у містах Запоріжжі – 32, Мелітополі – 13, Бердянську – 6, Василівському районі – 7.

Структура ринків за спеціалізацією протягом року дещо змінилась: зросла частка змішаних ринків з 69,3% до 70,6%, непродовольчих – з 15,9% до 16,5%, а частка продовольчих ринків зменшилась з 14,8% до 12,9%. При цьому торгова площа змішаних ринків за звітний період зменшилась на 0,6% та склала 75,2% від загальної торгової площі ринків, площа продовольчих ринків зменшилась на 0,4% (10,3%), непродовольчих – на 0,2% (14,5%) [7, с.6].

Таблиця 3

Ринки з продажу споживчих товарів за спеціалізацією, од. [7, с.8]

	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Усі ринки	92	90	91	88	85
Сільськогосподарські	9	9	9	8	6
Інші продовольчі	5	5	5	5	5
Речові	4	4	3	3	3
Автомобільні	2	2	2	2	2
Квіткові	4	4	4	4	4
Універсальні	63	61	63	61	60
Інші непродовольчі	1	1	1	1	1
По продажу запчастин	4	4	4	4	4

Джерело: розрахунки авторів

Значною мірою діяльність ринків залежить від стану їх матеріально-технічної бази, а саме, наявності відповідних об'єктів, служб та обладнання. На території ринків області у 2015 р. діяло 576 магазинів з торговою площею 26,4 тис.м², порівняно з попереднім роком їх кількість не змінилась, а торгова площа зросла на 1,0%.

Аналіз матеріально-технічної бази ринків свідчить про недостатню забезпеченість ринкового господарства холодильним обладнанням. На 71 ринок, де здійснюється реалізація продовольчих та сільськогосподарських продуктів, припадало 53 одиниці холодильників з машинним охолодженням місткістю 290 т та 1845 одиниць – холодильного устаткування (прилавків, вітрин, камер, шаф). На 1 січня 2016 р. на ринках, на яких здійснюється продаж продуктів харчування, налічувалось 62 лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи.

Висновки. Слід зазначити, що за останні роки в Україні відбулися нерівномірні розміщення торговельних об'єктів у містах. Закриття діючих та

відкриття нових торговельних об'єктів відбувається стихійно. У багатьох населених пунктах значно скорочено мережу хлібних, овочевих, галантерейних магазинів, водночас надмірною є кількість аптек, магазинів з продажу ексклюзивного одягу, автотранспортних засобів, ювелірних виробів, а також розважальних закладів.

Зміни, які зараз відбуваються в розвитку роздрібного товарообороту України, створюють сприятливу кон'юнктуру для виробника та несприятливу для споживача. У період кризового стану економіки різко змінюється співвідношення реалізації продовольчих і непродовольчих товарів у бік збільшення перших, структура як продовольчих, так і непродовольчих товарів змінюється в бік предметів першої необхідності; збільшується частка товарів, які завжди можуть бути продані і перепродані іншим споживачам, тобто зберігаються замість грошей, зростання роздрібного товарообороту відбувається передусім під впливом зростання роздрібних цін.

Список літератури:

1. Алексєєва Н.І. Сучасні проблеми та тенденції розвитку роздрібної торгівлі Донецької області / Н.І. Алексєєва // ПолтНТУ: Економіка і регіон № 4 (41) – 2013. - с.35-41.
2. Савощенко А.С. Інфраструктура товарного ринку: Навч. посібник / Анатолій Семенович Савощенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 336 с.
3. Марцин В.С. Економіка торгівлі: Підручник. - 2-ге вид., випр. і доп. Затверджено МОН / С.В. Марцин - К., 2008. - 603 с.

4. Статистичний збірник «Роздрібна торгівля області в 2014 році» / За редакцією В.П. Голоवेशка / Головне управління статистики у Запорізькій області - Запоріжжя, 2015. - 59 с.
5. Обсяги обороту роздрібною торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Структура роздрібного товарообороту підприємств у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zp.ukrstat.gov.ua
7. Статистичний збірник «Торгівля на ринках області 2011-2015» / За редакцією М. Шейко / Головне управління статистики у Запорізькій області - Запоріжжя, 2016. - 26 с.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Наявність і використання торгової мережі на ринках на 1 січня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zp.ukrstat.gov.ua
10. Мережа роздрібною торгівлі на 1 січня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zp.ukrstat.gov.ua

References

1. Aleksieieva, N.I. (2013) Cuchasni problemy ta tendentsii rozvytku rozdrubnoi torhivli Donetskoi oblasti. *PolitNTU. Ekonomika i rehion*, № 4 (41), p. 35-41. [in Ukrainian]
2. Savoshchenko, A.S. (2005) *Infrastruktura tovarnoho rynku: Navch. Posibnyk*. K.: KNEU, 336 p. [in Ukrainian]
3. Martsyn, V.S. (2008) *Ekonomika torhivli: Pidruchnyk*. - 2-he vyd., vypr. i dop. Zatverdzheno MON. K., 603 p. [in Ukrainian]
4. Statystychnyi zbirnyk «Rozdrubna torhivlia oblasti v 2014 rotsi» (2015) [Za redaktsiieiu V.P.Holoveshka]. *Holovne upravlinnia statys-tyky u Zaporizkii oblasti - Zaporizhzhia*, 59 p. [in Ukrainian]
5. Obsiahы обороту роздрібною торгівлі [Online]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]
6. Struktura rozdrubnogo tovarooborotu pidpriemstv u 2015 rotsi [Online]. Retrieved from: www.zp.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian]
7. Statystychnyi zbirnyk «Torhivlia na rynkakh oblasti 2011-2015» (2016) [Za redaktsiieiu M. Sheiko]. *Holovne upravlinnia statystyky u Zaporizkii oblasti, Zaporizhzhia*, 26 p. [in Ukrainian]
8. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy u Zaporizkii oblasti [Online]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian]
9. Naiavnist i vykorystannia torhovoї merezhi na rynkakh na 1 sichnia 2016 roku [Online]. Retrieved from: www.zp.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian]
10. Merezha rozdrubnoi torhivli na 1 sichnia 2016 roku [Online]. Retrieved from: www.zp.ukrstat.gov.ua Oficijnyj сайт Derzhavnoi sluzhby staty'styky' Ukrainy' u Zaporiz'kij oblasti [Online]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian]